

Szerk. az olvasóhoz

Ha valaki, a szerk. unja a legjobban az itt sorakozó jegyzeteit. A folytonos magyarázatot, nevezetesen, hogy miért nem a „tudattal” foglalkozik, ami a dolga, hanem csak azzal, ami azt – állítólag – „meghatározza”. A léttel. (Amiből, sajnos, nem lehet, „mint rossz cipőből kilépni”). Pedig a sötét színeket, amelyekkel ebben a rubrikában rendre megnyitotta az olvasás sorát – ha konzekvens –, itt és most csak még reménytelenebbre kellene sötétítenie.

Nem teszi.

Onnan veszi a reményt, ahonnan az feltört – a holokauszt még hunyorgó, parázsló mágyáin túlról, de ma is permetező gyilkos hamvában megmerítkezve.

A Zeneakadémián „Az árnyék völgyében járva...” *Koncert a bolokauszt áldozatainak emlékére* címen tartottak előadást (2014. május 11.). Itt ismertük meg három olyan magyar-zsidó művész nevét (Weiner László, Gyopár László, Nádor Mihály), akik fiatalon pusztultak el a holokausztban. (Az innen „csak” elüldözött Pártos Ödön nevét, a modern izraeli zene és zenepedagógia egyik megalapozóját, ha szűkebb körben is, de ismerhettük.) Nem vagy nemcsak az önmagukban is fantasztikus eréjű zenedarabok világítottak le ama „mélységes mély kútba”, hanem mindaz, amit hozzá kell gondolnunk – az idő több dimenziójában is. (Hála Bárony Péternek, aki felkutatta a zenedarabokat és Leon Botstein karmesternek, aki nemcsak vezényelt, de a már New Yorkban bemutatott repertoár ötletgazdája is volt, s persze mindegyik, a műveket megszólaltató résztvevőnek, különösen a zseniális hegedűsnek, Kelemen Barnabásnak.)

Ugyanis ilyen „érzéki-erotikus” erővel – mert a zene nyelvén szólalt meg – még soha nem hasíthatott belénk a fájdalom, hogy kicsoda érték, kicsoda gazdag és életető erő szántatott ki a magyar televényből. Három nevesincs, mert neve megcsinálásához eleget nem élt, 1944-ben munkaszolgálatban eltűnt vagy magyar keretlegények által lelőtt fiatalember kicsoda tehetsége irratott ki akkor. Tudunk az írókról, vagy legalább Radnóti Miklósról, egy kicsit Ámos Imréről is, e számban pedig igyekszünk bemutatni Pásztor Bélát és nemzedékének költőit. S még most is „névtelen” muzsikások (remélhetőleg nem egyetlen estés) feltámadása kápráztat el, s világszínvonalú műveik rengetik meg a falakat – vajon milyen üzenettel? És kiknek? Az elhallgatás-fojtás-hamisítás Jerikó-falai ezektől a remekművektől sem omlnak le? Nem. Már csak azért sem – noha a Magyar Rádió közvetítette –, mert az „úri közönség” és a recepció a távollétével tüntetett. (Lásd *A megkövetés sílya* című, nemrég a *Múlt és Jövőben* megjelent elbeszélést s összegzését.)

Minden *so called* körülmény és szempont, amelyek nem ezekkel a most először megszólaltatott – tehát a szó szoros értelmében a sírból feltámadott – művekkel és alkotóik sorsával foglalkozik, emlékgyalázás és eltérítés. Ezek léteznek, s tovább kell létezniük! S minden ilyen Atlantisz-létből felhozott létnek előítéletek és megfontolások nélkül kell örövendezni. Ahogy mindannak, ami egyszer megszületett, és még mindig a mélyben van, hallgatásra ítélve – arra a nem létezésre kárhóztatva, amelyet elpusztítóik mértek rájuk a magyar holokausztban. (Ahogy mondani szokták: „Magyarok öltek magyarokat.”) Ugyanis nemcsak a meglelés-feltámadás öröme, a rendkívüli esztétikai érték visszaváltása és a meg nem született életművek terméketlen hiányára kell rádöbbenni, hanem arra is, hogy miért heverték ezek temetetlenül hetven évig, miért folytatódott a kultúránk, a kánonunk, az elbeszélésünk mindennek a figyelembe vétele híján? Ez már a mi felelősségünk, az élő és folyamatos – mert fel nem oldott – holokauszté. Hiszen „amaz ifjú tanítvány, rabbi” is feltámadt harmadnap a keresztre feszítés után, hogy átszellemült létezésében – ahogy most végre Weiner László, Gyopár László, Nádor Mihály (igen, másodsor from le a nevüket, de ezerszer is kevés lenne) művei saját magukra döbentse az elkövetőket – s ezzel maguk is megváltassanak.

Annál is inkább, mert az áldozataik megváltása is az ő megváltásukhoz, megváltásukhoz van béklyózza.

TARTALOMJEGYZÉK TABLE OF CONTENTS

- 2 Vető Miklós: Szellemidézés (vers)
Miklós Vető's poem
- 3 Kőbányai János: A Radnóti Miklós utáni nemzedék: „az újak” (bevezető)
János Kőbányai: The Generation Which Succeeded Miklós Radnóti: the 'Newcomers' (a preface to the poetry in this issue)
- 4 Vajda Mihály: A személyes emlékezet filozófiája (esszé)
Mihály Vajda: The Philosophy of Personal Recollection (essay)
- 16 Sehogy sem tud megtörténni – Hafner Zoltán beszélgetése Kertész Imrével A nyomkereső című kisregényről (interjú)
No Way Can It Happen – Imre Kertész in Conversation with Zoltán Hafner about the Novel *The Pathseeker* (interview)
- 23 Kertész Imre: Előszó A nyomkereső német kiadásához
Imre Kertész: Foreword to the German Translation of *The Pathseeker*
- 25 Alexander és Margarete Mitscherlich: A gyászolásra képtelenül. A közösségi viselkedés alapjai (tanulmányrészlet)
Alexander & Margarete Mitscherlich: Incapable of Grieving: the Foundations of Communal Behaviour (excerpt from a book)
- 32 Pásztor Béla: Madarászok; Tor; Halak sírása, Gyertyagyújtások; Emlékezés; Únt térkép vagy Föld; Fussatok, szálljatok (versek)
Béla Pásztor's poems
- 36 Kiss Iván: Dr. Garai András Júda 1928–2014 (in memoriam)
Iván Kiss: In Memory of Dr. András Júda Garai 1928–2014 (in memoriam)
- 39 Kuti László: Búcsú a várostól (vers)
László Kuti's poem
- 40 Kékesi Zoltán: Totem és fétis: esszé egy kultuszról – Tiszaeszlár (tanulmány)
Zoltán Kékesi: Totem and Fetish: Essay About a Cult – Tiszaeszlár (study)
- 53 Heller Ágnes: Olvasónapló 2013–2014 (részlet)
Ágnes Heller, A Reading Diary 2013–2014 (excerpt)
- 63 Zsigmond Ede: Téren; Kóbor kutya (versek)
Ede Zsigmond's poems
- 65 Györe Bori: A női test transzcendenciája Borbély Szilárd A Testhez. Ódák & Legendák című kötetében (esszé)
Bori Györe: Transcendence of the Female Body in Szilárd Borbély's Book "To the Body: Odes and Legends" (essay)
- 72 Borbély Szilárd: (Fényszív); (Névhal); (Sehina); (Nyelvangyal); (Elmosóporreklám) (versek)
Szilárd Borbély's poems
- 76 Vaszilij Grosszman: Ukrajna zsidók nélkül (esszé)
Vasily Grossman: Ukraine Without Jews (essay)
- 80 Géczy János: Az ima háza (jeruzsálemi útirajz)
János Géczy, The Prayer House (Jerusalem travelogue)
- 84 Berkó Sándor: Beszélgetés egy útszéli feszülettel; Vigyázz, Anyám (versek)
Sándor Berkó's poems
- 86 Forgács Antal: Utolsó szavak (vers)
Antal Forgács's poem
- 87 Bóc Imre: Élete kockáztatásával. Mallász Gitta Budapest 1943/44 – egy zsidómentés története (tanulmány)
Imre Bóc: At Risk of Her Life: Gitta Mallász, Budapest 1943/44 – a Story of Rescuing Jews (study)
- 104 Vető Miklós: Őrizzetek; Minden setét; Borús világ; Hideg napok; A folyón, a folyón; Mélegelés; Hideg mezőkön; Mai ars poetica; Írnék, szívem...; Álom a pokolról (versek)
Miklós Vető's poems
- 112 Szarka Klára: A „lelki zsidók” a mindenkori intolerancia görbe tükrében – Erdélyi Lajos kiállításáról (kritika)
Klára Szarka: 'Mental Jews' in the Crooked Mirror of Current Intolerance – Exhibition by Lajos Erdélyi (review)
- 117 Pelle János: Az emlékezés ideje (Benedek István Gábor és Körner András könyveiről) (kritika)
János Pelle, The Time for Remembering (Books by István Gábor Benedek and András Körner) (review)
- 120 Kőbányai János: Jeruzsálemi anzix (fotóriport)
János Kőbányai: Picture Postcard of Jerusalem (photo report)
- 127 Figyelő
Observer